

DOI: 10.53425/madergisi.1071011

Araştırma Makalesi-Research Article

MAKEDON TARİH YAZIMINDA TÜRK-OSMANLI İMAJI

Emre DESOVALI*

ÖZ: Makedonya, 1991 yılındaki bağımsızlığından bu yana pek çok siyasi ve tarihi sorunla karşı karşıya kalmıştır. Makedon tarihçiliği, kendisi kadar genç sayılabilecek Makedonya Devleti'nin geçmişten günümüze kadar başta Yunanistan ve Bulgaristan olmak üzere komşularıyla yaşadığı tarih temelli sorunlara karşılık kendini tarihi bir zeminde ispatlamak zorunda kalmıştır. Makedonya; her millet gibi gücünü dünden alarak bugününü meşru kılmaya çalışmış, değişen devlet bayrağı ve isminden sonra kültürel miraslarına her alanda sahip çıkmaya çalışmıştır. Bu sebeptendir ki Yunanlıların Skopje Okulu adını verdiği Makedon Tarih Yazıcılığı gerek resmi ve gayri resmi, gerekse de ülkenin tarihi süreçte içinde bulunduğu dönemin etkisiyle tavrında çeşitlilik göstermiş, Türkler buradaki yerini *Türk=Müslüman* ya da *Osmanlı=Türkiye* denkleminde almıştır. İncelenen eserler göz önünde bulundurulduğunda Makedon tarih yazımındaki çeşitlilik politik ve tarihi sebeplerden dolayı farklılık gösterdiğinden *Türk=Müslüman* imajı pek çok renkte karşımıza çıkabilmiştir. Gayri resmi Makedon tarih yazıcılığı ile resmi Makedon tarih yazıcılığı arasında görülen çeşitlilik konunun incelemesinde kaynak genişliği yaratmış olsa da konunun yorumlanmasında ve sonuçlandırılmasında işini güçleştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarih Yazımı, Makedonya, Osmanlı, Türkiye, İmaj, Tarih.

---

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Tarih A.B.D.), emredesovali@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6170-742X.

Geliş Tarihi-Received Date: 09.02.2022
Kabul Tarihi-Accepted Date: 31.03.2022

THE TURKISH-OTTOMAN IMAGE IN THE MACEDONIAN HISTORIOGRAPHY

ABSTRACT: Macedonia has faced many political and historical difficulties since its independence in 1991. With Macedonian historiography considered as young as itself, the Macedonian state has had to prove itself through history by gaining excitement from the problems having experienced with its neighbors, especially Greece and Bulgaria from past to the present. Like every nation, Macedonia has tried to legitimize its present by taking its power from the past and tried to protect its cultural heritage in every field after the changing state flag and name. As a result, the Macedonian historiography called as the Skopje School by Greeks showed diversity its attitude both official and unofficial with the effect of the period where the country was in the historical process. Turks took their place here in the equation "Turk=Muslim" or "Ottoman=Turkey". Considering the source works, the image of "Turk=Muslim" can be appeared in many forms because the diversity in Macedonian Historiography differs due to political and historical reasons. Although the diversity seen between independent and official historiographies do not create a wide range of source in the analysis of the subject, in the interpretation of the subject it has made difficult to "conclude" in a science like history.

Keywords: Historiography, Macedonia, Ottoman, Turkey, Image, History.

GİRİŞ

Makedon tarih yazımı, Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti döneminde Üsküp'teki Ulusal Tarih Enstitüsü merkezli bir yapıyla ortaya çıkmıştır. Geçmişten bugüne konuştuğu dil ve taşıdığı isim sebebiyle komşu ülkeler ile sorunları bulunan Makedon tarih yazımı, Makedonca'nın, Bulgarca'nın bir lehçesi olduğu iddiasında bulunan Bulgarlar ve ismi haklarının kendilerinde bulunduğunu söyleyen diğer komşu Yunanlılar tarafından *Skopje Tarih Okulu* olarak adlandırılmış, Makedon ismi kullanılmadan muhalif yapının ciddiyetini ortaya koymuşlardır.

Makedon tarih yazımını ele alırken başvurabileceğimiz önemli isimlerden Todor Chepreganov; Makedon tarih yazımının 70 yıllık genç bir geçmişe sahip olduğunu ve geçirmesi gereken bazı çocuksu hastalıklarının olmasının normalliğinden bahsetmiştir.

Makedon tarihinin dönemsel incelemelerinde bulunan Todor Čepreganov, ölen tarihçilerin yerine gelen tarihçilerde ve 1991'e gelene kadarki dönemde ele alınan konularda bir takım problemlerin yaşandığını belirterek, kaynak kullanımında da örneklemelerde bulunmuştur. Onun için Makedon tarih yazımının bağımsızlığı, devletinin bağımsızlığıyla beraber yaşamalı, ideolojik ve politik etkenlere hazır olabilmelidir.

Yazar Makedon tarih yazımının üretim aralığını yıllar aralığında şu şekillerde belirlemiştir;

1941-1945 yılları arasında 327 bilimsel makale, monografi ve pek çok bibliyografya eser yayınlandı. Eserler içerisindeki yayınların çoğu tarihi kaynaklara dayanırken nadir olarak Sırpça eserlerden yararlanmış, baltılı kaynaklarından ise neredeyse hiç faydalanılmamıştır. 1976-1980 periyodu ile iki dünya savaşı arasında otuz altısı monografi ve eklemeler ve makaleler ile toplam 156 eser yayımlanmıştır. 1981-1985 yılları arasında ise 257 eser kaleme alınmıştır.¹

8 Eylül 1991'de kararlaştırılıp 17 Eylül 1991'de Makedonya Cumhuriyeti ismi ve Argead Hanedanlığı'na dayandırılan kırmızı zemin üzerine on altı sarı ışınlı Vergina Güneşi ile tarih sahnesine çıkan Makedonya, o tarihten bu yana başta Yunanistan olmak üzere Bulgaristan ve Arnavutluk ile de sorunlar yaşamıştır. Üstlenmeye çalıştığı, tarih açısından pek çok soruna da yol açan Büyük İskender ve antik topluluklar üzerindeki miras hakkını kendinde buldurmak isteyen Makedonya, komşu Yunanistan'ın baskılarına dayanamayarak 13 Eylül 1995'te Vergina Güneşi sembolünden vazgeçmiş sekiz ışınlı güneş motifini seçerek bugün ki bayrağını resmileştirmiştir.

Makedonya'nın elde ettiği bağımsızlığın ardından yaşadığı sorunlar sadece bunlarla da sınırlı kalmamış, Yunanistan'ın talebi doğrultusunda 8 Nisan 1993'te Birleşmiş Milletler'e *Eski Yugoslav*

---

¹ Тодор Чепреганов, "Искоритесноста На Западните И Балканските Историски Извори Во Македонската Историографија И Електронските Извори," *Меѓународна Научна Конференција. 70 Години Институт За Национална Историја* (13-14 Декемвр 2016): 2-3. (Todor Čepreganov, "İskoritesnosta Na Zapadnite I Balkanskite İstoriski İzvori Vo Makedonskata İstoriografija I Elektronskite İzvori," *Međunarodna Naučna Konferencija. 70 Godini Institut Za Nacionalna İstorija* (13-14 Dekamvr 2016): 2-3.)

Makedonya Cumhuriyeti (E.Y.M.C./F.Y.R.O.M.) ismi ile kabul edilmiş, 11 Ocak 2019'da Yunanistan ile yapılan anlaşma ile de *Република Северна Македонија* yani *Kuzey Makedonya Cumhuriyeti* ismini almıştır.

Güney Slavları arasında yer alan Makedonlar, kullandıkları otuz bir harfli Kiril alfabesi ve konuştukları Makedon dili sebebiyle de komşu Bulgaristan ile problem yaşamaktadır. Komşu Bulgaristan, Makedonca diye bir dilin olmadığını, Makedonların Bulgarcanın bir lehçesini konuştuklarını iddia etmiştir. Bununla beraber bugünkü ülke nüfusunun önemli bölümünü oluşturan Arnavutların ve komşu Arnavutluk'un liderliğinde öngörülen Büyük Arnavutluk ideallerinin ana hedef bölgesi içerisinde bulunan Makedonya; tanınmayan kilisesi, dili ve milleti sebebiyle kendine gerekli olan ulusal tarihi yazımına yönelmiş ve bu yolla meşruiyetini kazanmaya çalışmıştır.

Bugün, dil ve tarih bakımında mirasını sürdüremeyen Makedon kavmine dayandırılmaya çalışılan Makedon kökeni ve Makedon tarih yazımı içerik bakımından pek çok probleme sahiptir. Slav kimliği ile ortaya çıkan Makedonların, kökenlerinin Antik Yunan ile yakın ilişkileri bulunan Antik Makedonlara dayandırılmaya çalışılması, Yunanlılar tarafından tarih hırsızlığı ile suçlanmasına ve tarihlerinde ikircikli durumların yaşanmasına neden olmuştur. Bu problemlerin birini Makedon yazar Risto İvanovski'nin bir eserinde izlememiz mümkündür.

İvanovski, 1999 yılında Ekaterinburg'ta yayınlanan J. A. Shilov'un *Tarih Öncesi Rusya* adlı kitabından alıntı yaparak şu cümleleri paylaşmıştır;

Tarih ne Yunanlılarla ne de Romalılarla başlar, ne de tarihin babası Herodotus'tur... Çarpıtılmış kültürel klişeler gerçeğin keşfedilmesini engelleyen bir geleneğe dönüşüyor.²

---

² Ристо Ивановски, *Античка=Етничка Македонија* (Битола: Св. Климент Охридски, 2010), 3. (Risto Ivanovski, *Antička=Etnička Makedonija* (Bitola: Sv. Kliment Ohridski, 2010), 3.

Yunanistan ile Makedonya arasında süre gelen tartışmalar sadece Makedonya Devleti'nin ismi ve sınırları değil tarihî karakterlerin sahiplenmesini de içermektedir. Tarihin meşhur bilmecesi olan Büyük İskender'in, Alexander Great'in ya da Aleksandr Makedonski'nin ismi gibi kendisinin de hangi kökene ait olduğu sorusuna cevaben üretilen çeşitli fikirler şöyle dursun Aristoteles gibi ünlü isimlerin dahi Yunan mı yoksa Makedon mu olduğu tartışılmıştır. Bu tartışmanın neticelerinden doğan yazıların birinde Büyük İskender'in hocası ve yakın dostu ünlü filozof Aristoteles'in antik felsefe düşüncesini dahası dünyayı derinden etkileyen eski Makedonlardan biri olduğu söylenmiş, kendisinin tanrısızlıkla suçlanması sebebiyle Atinalılar tarafından saldırılara uğradığı ve Atina'yı terk ettiği yazılmıştır. Yunan tarihçilerinin 2500 yıl sonra yalan söyledikleri, hakikati gizledikleri söylenmiş, yazının sonu şu cümlelerle getirilmiştir;

Tarihi Makedon kişilerinin bugün Yunan olarak gösterilmesi denemeleri tarihi kanıtların tamamen dışındadır. Atina'nın gerçeği manipüle etmesi, gerçeğin gün yüzüne çıkmaması gibi yeni bir şey değildir.³

Bazı Bulgar tarihçiler Osmanlı Devleti'nin ardından Sırp yönetimi ile ortaya çıkan Yugoslav Krallığı ve Josip Broz Tito'nun kurucusu olduğu Yugoslav Federal Halk Cumhuriyeti'nde yaşayan bölge Bulgarlarının 1945'e kadar resmîyette Bulgarca olarak tanınan dilin daha sonra Makedonca olarak değiştirildiğini söylemişlerdir. Bulgarca olduğunu iddia ettikleri bu dili konuşanlara da Makedon dediklerini söylemiş ve bu hâliyle de yeni Yugoslav yönetimini Bulgar halkını silmekle, yeni bir halk yaratmakla suçlamıştır. Yazılan tarih kitapları Orta Çağ'a kadar uzandırılan tarihî karakterlerin Bulgar tarih yazımıyla çatışmakta ve yeni problemlerin ortaya çıkmasına neden olduğunu göstermektedir. Öyle ki Makedonya millî marşında ismi geçen Goce Delchev ya da Tsar Samoil gibi isimlerin muhtelif problemlere yol açtığı, gerek tarih kitaplarında gerek üniversite, cadde yahut sokak isimlerine kadar pek çok yerde

---

³ Македонска Нација, *Аристотел Избркан Од Атина Зошто Бил Пријател На Нивниот Непријател Александр Македонски*, (Среда-10 Јуни 2020). (*Makedonska Nacija, Aristotel Izbrkan Od Atina Zošto Bil Prijatel Na Nivniot Neprijatel Aleksandr Makedonski* (Sreda-10 Juni 2020).

tarihî isimlerin ortak düşünce ile kullanılması iki ülke arasındaki tarihî karakterlerin konumlandırılmasındaki hassasiyetleri açısından önemli bir örnek oluştururlar.⁴

İki ülke arasında yaşanan örneklere daha pek çok müzisyen ve Nikola Vaptsarov gibi yazarlar dâhil edilebilir. Nikola Vaptsarov'un, Pirin Makedonya'sında doğması sebebiyle Makedonlar kendisini Makedon olarak görmekte ve Makedon kökenli olduğunu iddia etmektedirler. Bulgarlar, Pirin Makedonya'sının bugünkü Bulgaristan'da bulunması nedeniyle Vaptsarov'un Bulgar kökenli olduğunu savunmaktadır. Balkanların bu hassas bölgesinde doğan birçok edebiyatçı böylesi bir ırksal yönden paylaşılama durumuna maruz kalmakta ve çift taraflı bu iddialar günümüze dek süregelmektedir.⁵

Bunlarla beraber Makedonya ile Bulgaristan arasındaki çeşitli ayrılıklar sadece tarihî karakterler, edebî isimler yahut tarihçiler arasında kalmamış, iki ülkenin siyasî yöneticilerine de yansımıştır. 1998-2002 yılları arasında Makedonya Cumhuriyeti Başbakanlığı yapmış olan Ljupcho Georgievski'nin Bulgaristan'ı hedef alan röportajlarının yanı sıra Ağustos 2017'de Zoran Zaev yönetimindeki Makedon heyeti ile Boyko Borisov yönetimindeki Bulgar heyetinin imzaladıkları *Bulgaristan-Makedonya İyikomşuluk Anlaşması*'nin ardından ikilinin, Makedon tarihi açısından önemli yere sahip olduğunu söylediğimiz Goce Delchev'in anıtını ziyaret etmesi ve Bulgar Başbakanı Boyko Borisov'un Makedon yönetiminin yanında yaptığı bir açıklamada Goce Delchev için *o Bulgardı ve Make-*

⁴ Елица Симеонова, "Чий цар е Самуил? Историјата според българските и македонските учебници," *Сводна Европа* (13 Mart 2019). (Elica Simenonova, "Çij car e Samuil? İstoriјata spored bylgarskite i makedonskite učepnici," *Svodna Evropa* (13 Mart 2019).

⁵ Melahat Pars, "Nikola Vaptsarov'un Edebi Yaratıcılığı ve Türkçe'ye Kazandırılan Şiirleri," *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 53 (2013): 201-202.

donya için savaştı cümlelerini kurması ülkede gündem olmuş ve eleştirilmişti.⁶ Aralarında yaşanan ikilemler Makedonca'nın Bulgarca'nın bir lehçesi olup olmadığı hatta *Makedonca dili var mı?* gibi yazıların yazılmasına da neden olmuştur.⁷

Makedon tarih yazımındaki bir diğer konu ise ülkedeki siyasi havadan fazlasıyla etkilenmesidir. Makedonya Cumhuriyeti'ndeki Arnavutlar bağımsızlıktan sonra uğradıklarını söyledikleri ayrıştırmalara karşı koymak adına yürüttükleri eylemler neticesinde on ay sürecek olan *Воен конфликт во Македонија* yani Makedonya askerî çatışmalarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ortaya çıkan bu silahlı çatışmalar sonunda Batılı güçlerin olaya müdahale etmesi ve *Ohri Çerçeve Antlaşması* imzalanmasıyla barış sağlanmıştır. Anlaşmanın ardından Arnavutlar, Makedonya tarih ders kitaplarında Makedon tarihi ile eş Arnavut tarihi görebilme ve metinleri Arnavut tarihçilerden okuyabilme hakkı kazanmışlardır. Sayfa sayısı dâhil olmak üzere eşit miktarda yürütülmeye çalışılan Arnavut ve Makedon tarih konuları, tüm iyi niyetlere rağmen tarih yazımının doğası ve merkeze aldığı tarihî bakış sebebiyle çeşitlilik göstermeye devam etmiştir.

Müslüman Arnavut unsur göz önünde bulundurulduğunda, Makedon tarih yazımında görülen bazı sivri kelime ve kavramların Arnavut kitaplarında yerini almadığını görülmektedir. 1912-1913 Balkan Savaşları'nın anlatımı bu dikotomik yapının yarattığı zıtlığı görmek adına en güzel örneklerden biridir. Müslüman Arnavut tarihçilerce yaratılan Osmanlı algısı, Makedon tarihçilerce yazılan metinlerle kıyaslandığında Osmanlı Devleti'ne karşı daha ılıman ve

---

⁶ Наша Тв, Љубчо Георгиевски Гостин Во Политико На Наша Тв Со Саше Ивановски 2012 Година ve Al Jazeera Balkans, Zaev I Borisov U Skoplju: Godišnjica potpisivanja dogovora o saradnji (1 Avgust 2019). (Naša TV, Ljupčo Georgievski gostin vo Politiko na Naša TV so Saše Ivanovski 2012 Godina)

⁷ Николай Василев, "Съществува ли македонски език?," 2020 Год. <https://priorities.bg/sashtestvuva-li-makedonski-ezik/>(Nikolaj Vasilev, "Syštest vuva li makedonski ezik?," 2020 God.)

Makedon tarih yazımındaki negatif imajı bulundurmadağı gör÷lmektedir.⁸

Makedon tarih kitapları, Makedonya Eğitim Bakanlığı tarafından açılan ihalelerle belirlenmekte ve ihaleleri kazanan yayın evleri tarih ders kitaplarını hazırlayabilmektedir. Bu yayınevlerinin arasında *Графички Центр* (Graficki Centr), *Просветно Дело* (Prosvetno Delo) ve *Табернаќа* (Tabernakja) gibi isimler bulunmaktadır. Kitapların ihale sonucu belirlenen yayınevlerince hazırlanması bakanlık onaylı ilerlese de, belirli bir tarih yazımının devlet eliyle oluşturulamadağı açıkça gör÷lmektedir. Arnavutça, Makedonca ve T÷rke kitaplar içerisinde anlam bakımından ortaya çıkan farklılıklar her ne kadar fikir çeşitliliği olarak lanse edilmeye çalışılsa da öyle olmadığı açıktır.

Nitekim bir Bulgar kanalının Üsküp'te yaptığı röportaj ÷lke içerisindeki vatandaşların tarihsel ayrılıkları göstermesi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Bulgar muhabir genellikle 35-50 yaş vatandaşlarla yaptığı röportajda Üsküp Şehir merkezinde heykelleri bulunan Büyük İskender ve Tsar Samoil'in hayatları ve kökenleri hakkında sorular sorduğunda; vatandaşların büyük bir kısmı bu sorulara Kiril ve Metodiy kardeşler dâhil olmak üzere Tsar Samoil ve Büyük İskender'in Makedon olduğu cevabını verirken, kimileri Tsar Samoil'i Bulgar, bazıları da Büyük İskender'i Arnavut olarak gördüğünü söylemiştir. Tüm bu cevaplar, komşu ÷lkeler ile oluşan tarihî karakterlerin benimsenmesi ve tarihî isimlerin kökenlendirilmesi hususundaki farklılıklara örnek gösterilebilir.⁹

Diğer yandan Makedon tarih ders kitapları ÷lkeler arası siyasi ilişkilerden yakından etkilenmektedir. 2006'da Türkiye Cumhuriyeti ile Makedonya Cumhuriyeti arasındaki ikili ilişkilerin geliştirilmesi adına tarih kitaplarında Osmanlı'ya yönelik yaklaşımlar iyileştirilmiştir.

⁸ Mehmet Hacısalihoğlu, "Makedonya," *Balkan ve Karadeniz Ülkelerinde Güncel Tarih Ders Kitaplarında Osmanlı/T÷rk İmajı* (İstanbul: Balkar, 2014), 161.

⁹ ТВ СКАТ, "Бугарску Цар Насреде Скон÷е," (17 Август 2011). (TV SKAT, "Bugarski Car Nasrede Skopje," (17 Avgust 2011).

Takip edebilecek örnek eserlerden biri Kosta Adzhievski, Darinka Petreska, Vancho Gjorgjiev, Violeta Achkoska ve Vojislav Sarakinski gibi isimlerin yazarlığını yürüttüğü Makedonya Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı tarafından onaylanıp Grafichki Centr tarafından yayınlanan *Историја за VI одделение од деветгодишното основно образование* yani *Tarih Dokuz Yıllık İlköğretim Okulları VI. Sınıflar için* isimli ders kitabıdır. Hazırlanan bu kitapta tarih, *Tarih ve Anlamı*, *Tarih Öncesi Devir* bölümleriyle başlatılmıştır. Bu bölümde insanın evrimine ayrı bir bölüm ayrılmamasının yanı sıra Sümerlilerden İslam düşüncesine kadar insanın yaradılışına dair görüşlerle ilerlemiş, “(insan) doğada geçim sağlamak için düşünmeye, yani kendi zekasını kullanmaya mecbur kalmış ve bu şekilde hayvanlardan ayrılmış” cümlesiyle biterek teolojik yaklaşımlardan uzak modern bir tutum izlemeye çalışılmış olduğu gözlenebilmiştir. Devam eden başlıklar ise *Eski Doğunun Nehir Uygarlıkları*, *Tarihte Balkanlar*, *Eski Çağda Makedonya*, *Eski Roma*, *Hıristiyanlığın Belirlenmesi* ve *Roma İmparatorluğu'nun Balkanlara Etkisi* şeklinde devam etmiştir. Böylelikle hazırlanan Makedon tarih ders kitapları tarihi temelden ve bilimsel yollardan ele almıştır.

Milli Kitap Komisyonun 22.1454/1 sayılı 31.08.2011 tarihli kararname ve Enver Asim'in Türkçe çevirisiyle 600 adet basılan Türkçe tarih kitabı ile Makedonca arasında tam 14.900 adet basım farkı bulunmaktadır. İçerik bakımından Türkçe ile aynı özelliği taşıyan eserde Osmanlı'nın Makedonya devrine değinilmemiş ancak bazı resimlerdeki motifler dikkat çekmiştir.¹⁰

Örneğin Makedon dilinde yazılan kitabın dokuzuncu sayfasında büyük *Tarih Periyodu* alt başlığında beş bölümden oluşan tarih kemerine yer verilmiş ve bölümler *Tarih Öncesi Zaman*, *Eski Dönem*, *Orta Dönem*, *Yeni Dönem* ve *En Yeni Zaman* olarak isimlendirilmiştir. Tarihi kemerde dönem sırasıyla; insanın ateşle alakası, hayvanların evcilleştirilmesi, hipodrom yarışlarındaki at arabalarına benzetilen motifle Roma'ya, beyaz at üzerinde fırlattığı oku ve kalkanlı adamla Osmanlı'ya ve kahverengi atlı adamın

---

¹⁰ Nazlı Rana Gürel, “Makedonya’da Temel Türkçe Dilbilgisi ‘Gel Türkçeyi Öğrenelim Gel Türkçeyi Sevelim,’” *Türk Yurdu*, 337 (Eylül 2015): 65–70.

yanındaki tarlada çalışan adam motifiyle de feodal döneme çağırışım yapılmıştır.¹¹

1. TÜRK/OSMANLI İMAJİ VE DENKLEMLERİ

Makedon tarih yazımında oluşan *Türk=Osmanlı* denklemini ayrıntısıyla incelemek adına Makedonya başta olmak üzere Balkanlar'daki Türk imgesinde üzerine durmanın yanında tarihî olayların da incelenmesinin faydalı olacağı kanaatindeyiz. XIV. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar Osmanlı'nın coğrafya üzerindeki pozitif ve negatif izler bıraktığı bu algılar; Makedonya Prilep'teki İslam'ın halifeliğini temsil ettiği düşüncesiyle camilere yeşil zemin üzerine ay yıldızla beraber asılan Türk bayrağında, 11 Temmuz 1995'teki Srebrenica Katliamı'nın mimarlarından Ratko Mladic'in Boşnaklara uygulanacak soykırımdan evvel *bugün burada Türkler'den intikam alacağız* cümlesinde ve diğer örneklerde aranmalıdır.

Avrupa'da oluşan Türk imajlarının ana teması Türklerin bilinen ve öne çıkan kimliği İslam ile alakalıdır. Orta Çağ'da Latince'ye çevrilen Kur'an-ı Kerim için *Türk İncili* manasına gelen *Alcoranum Turcicum*'un ya da Papaz Erland Dryselius'un 1694 yılında kaleme aldığı eserinde Türk ordularına *Muhammedan* tabirini kullanması ve Yugoslavya'daki okullarda Müslüman Arnavut çocuklarının kimliklerinin *Muhammedi* ismiyle kaydedilmesi bunun öne çıkan örneklerindendir.¹² Yakın tarihte örnekleri görülen Müslümanlık ile Osmanlılık arasındaki özdeşliğin getirdiği *Türklük dinimin hakkı için* sözü ya da Boşnak ilmihallerinde *Ne zamandır Türk'sün?* sorusuna verilen *Kal-u Bela* cevapları *Türk=Osmanlı* ya da *Türk=Müslüman* eşitlemesinin önemli bir parçasıdır.¹³ Bu *Türk=Müslümanlık* denkleminde verebileceğimiz bir başka örnek,

¹¹ Министерство за образование и наука на Република Македонија, "Историја за VI одделение од деветгодишното основно образование," (Скопје: 2011), 9. (Ministerstvo za Obrazovanie i nauke na Republika Makedonija, "İstoriја za VI. Oddelenie od devetgodišnoto osnovno obrazovanie," (Skopje: 2011), 9.

¹² Esra Özsüer, *Türkkokratia-Avrupa'da Türk İmajı* (İstanbul: Kronik, 2018), 23, 96.

¹³ Baskın Oran, "Balkan Müslümanlarında Dinsel ve Ulusal Kimlik (Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya ve Kosova Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme)," *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 48/1 (Ocak 1993): 117.

Ayşe Kulin'in *Sevdalinka* romanının bir bölümüdür. Bu bölümde Sırp tarafından darp edilen Boşnak çocuğuna üzülen muhabirini, Sırp askeri çirkin bir tutumla şöyle azarlamaktadır; *Kendi işinle mi ilgilenmek istiyorsun yoksa Türk p*çi ile mi?*¹⁴

Osmanlı Devleti, çatısı altında oluşturulan üst Osmanlı kimliği, soyut düzeyde salt Osmanlılık, somut düzeyde ise din ve yerel özelliğe değinilerek tanımlanırdı. Osmanlı kimliği esas olarak *Müslümanlık* referansı ile tanımlansa da *Türk* unsurunu ihtiva eden bir yanı da vardır. Özellikle Osmanlı'nın başlangıç dönemlerinde görülen *Türklük* vurgusu, Osmanlı Devleti'nin siyasî anlamda ortaya çıkışından önce o coğrafyada meydana gelen olayların Osmanlı kimliğinin İslam dini ve Türk etnisitesi temelli oluşumundaki katkısının sonucudur.¹⁵

Bu hâliyle kaynağını oluşturan, kişinin kendi kendini tanımlamasının ve kendi tarihini tekrar icat etmesinin devam eden süreci olarak görülen kimlik ve etkilerindeki milliyetçilik hareketleri Osmanlı'nın ideal kimlik yapısına karşı döneminin çağdaş, felsefi yapısıyla beslenen dinamik fikir hareketleri olarak ortaya çıkmıştır. Bu fikir hareketlerinde Makedonlar *Antik Çağa uzanan kadim, Ortodoks ve Slav Kimlikleri* ile geç de olsa yerlerini almışlardır.

2. MAKEDON TARİH DERS KİTAPLARI

Makedon tarih ders kitaplarında mitolojik olarak efsanevi kahraman *Makedon*'a dayandırılan Makedon soyunun önemli kabileleri arasında Brigotşar, Payon, Pelagon, Linkest, Orest ve Edonlular sayılır. Hayvancılık, avlanma ve balıkçılık ile uğraştığını söyledikleri antik Makedonlar'ın, Makedonya bölgesindeki Pirin ve Ege Makedonyası olmak üzere ikiye ayrıldığından da bahsedilmiştir.

Bahsedilen Antik Makedonların birçok dine inanmakla beraber yaygın olarak güneşe inandıklarının, konuştukları dilin

---

¹⁴ Ayşe Kulin, *Sevdalinka* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2001), 178.

¹⁵ Ezgi Polat, "Osmanlıdan günümüze Vatandaşlık Anlayışı," *Ankara Barosu Dergisi*. 3 (Mayıs 2011): 133.

komşu İliir, Trak ve Helen dillerine akraba özel bir dil olduğunun ve günlük hayatta başlangıcı Ekim kabul edilen on iki aylı takvimin kullanıldığıнын not düşülmesinin yanında, Helen harfleriyle yazılan Antik Makedon dilinden günümüze sadece 150 kelimelik, şahıs ve yer isimleri kalabildiği belirtilmiştir.

Bernand Lewis'in *yeni gelecek isteyen yeni geçmiş arar*¹⁶ sözünü örnek gösterilebilecek şekilde Makedonlar da geçmişlerini olabildiğince eskiye götürerek bölge üzerindeki varlıklarını meşrulaştırmaya çalışmış, günümüzün kabul gören modern tanımına uygun tüm tarihsel örnekleri göz önünde tutarak onlara yöneltilen güncel politik ve tarihî sorunları sonlandırmaya çalışmışlardır.

Kültürel derinliklerine dikkat çekmek için örneklemelerde buldukları kadın erkek eşitliği, kadim medeniyet için verilen örneklerdendir. Antik dönemdeki kadın erkek eşitliğinin yanı sıra Makedonların altın işlemeciliğindeki mahirliğini göstermek için kullanılan resimler, Pela mozaiklerine ait fotoğraflar ve giyim kuşamları ile diğer halklardan ayrılması gibi önemli ayrımların belirtilmesi, günümüz Makedon ulusunun aslında kültürel zenginliğe sahip olduğunu, bugün de dedelerinin mirasını üstlendiğini göstermeye yönelik önemli örneklerdir.

Devam eden paragraflarda, Makedonya Kralı Büyük İskender'in fetihlerinin ardından Helen ve Makedon kültürünün temasa geçtiğini, Helen kültürünün böylelikle ortaya çıktığı öne sürülmüştür. Bu da Yunanistan ile yaşanan tarih krizine *Makedonlar daha eskidir* mantığıyla verilen iddialı cevabın kitaplarda görünen bir parçasıdır.¹⁷

Resmi tarih yazımının yanı sıra bazı Makedon tarihçiler, ülkelerinin bölgedeki tarihî yalnızlığının çözümünü geçmişte aramışlardır. Geçmişte sıkça saldırılara uğradıklarından bahsetmiş ve ismi geçen bu devletleri *işgalci* ve *maceraperest* olarak tanımlamışlardır. Örneğin Risto Stefov, *Tarih Öncesinden Günümüze Makedon Halkının*

¹⁶ Etienne Copeaux, *Tarih Ders Kitapların (1931-1993) Türk Tarih Tezinden Türk-İslam Sentezine* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016), 38.

¹⁷ Министерство за образование и наука на Република Македонија, 68-69.

Kısa Tarihi adlı makalesinde Makedonların tarihini şu cümlelerle özetlemiştir;

Makedonya aynı zamanda yüzyıllarca hüküm süren, ancak bu güne kadar devam eden otokton adını silemeyen, Romalılar, Bizanslılar ve Türkler de dâhil olmak üzere, maceracılar ve sömürgeciler tarafından işgal edilen bir ülkedir. Makedonya'nın Romalıların eline geçmesinden bu yana, Makedon halkı özgürlükleri için savaşmıştır. Ancak bütün Makedon halkının görkemli ama yıkıcı mücadelede ve Osmanlı işgalcisine karşı yükseldikleri 1903'te olduğu kadar daha nadir değildir.¹⁸

Paragraftan da anlaşılacağı üzere Osmanlı için Türkler tabiri kullanılmış ve Osmanlı'dan maceracı, sömürgeci ve işgal edici olarak bahsedilmiştir. Konumuz itibarıyla Makedon tarih yazımında *Türk=Osmanlı* imajını incelemek adına Makedon tarih yazımındaki biz algılarını belirtmek yerinde ve faydalı olacaktır;

1. *Makedonya Balkanlar'daki en eski ülkelerden biridir.*
2. *Makedonlar Balkanlar'daki en eski halklardan biridir.*
3. *Antik Makedonlar'dan günümüz Makedonlarına kadar Makedon halkında süreklilik vardır. Günümüz Makedonları Antik Makedonların torunlarıdır.*
4. *Makedonya coğrafyasında esaret dönemleri olmuştur ama hemen her dönemde Makedon beyleri ve kralları mevcut olmuş, bağımsızlık için mücadele etmişlerdir.*
5. *Makedonlar yabancı egemenlikleri hiçbir zaman kabul etmeyip bunlara karşı sürekli olarak mücadele etmişlerdir.*
6. *Makedonya işgal edilmiş ve düşmanları tarafından parçalanmış bir ülkedir.*
7. *Makedonlar yabancı işgali altında büyük acılar çekmiş ve mağdur edilmişlerdir.*¹⁹

---

¹⁸ Ристо Стефов, *Многу Кратка Историја На Македонскиот Народ Од Праисторија До Денес* (Торонто: Risto Stefov Publications, 2012), 4. (Risto Stefov, *Mnogu kratka istorija na Makedonskiot narod od praistorija do denes* (Toronto: Risto Stefov Publications, 2012), 4.

¹⁹ Hacısalihoglu, "Makedonya," 164.

3. BAZI ÖRNEKLERLE MAKEDON TARİH YAZIMINDA TÜRK=OSMANLI İMAJI

Modern tarihin en temel olgularından biri olan kimlik ve benlik gibi kavramlar üzerinde gelişen milliyetçiliğin içinde bulunduğu sosyal ve kültürel ortamlar tarih yazımında *ben* ve *öteki* kavramlarında beden bulmuştur. Amin Maalouf kimlik için *kimliğim beni başka kimseye benzemez yapan şeydir... ve öyle bir çırpıda verilmez, yaşam boyunca oluşur ve değişir* der.²⁰ Zygmunt Bauman ise kimlik için; *kimsin sorusunun sorulması, insanı bir an için de olsa başka biri olabileceğine inanmaya sürükler* hatırlatmasında bulunur.²¹ Nitekim Makedon tarih yazımı dönem dönem çeşitlilik göstermiş, ana hatlarıyla kimliğini oluşturmaya çalışmıştır.

Osmanlı Devleti ya da Türkler de bahsini ettiğimiz Makedon tarih yazımında önemli bir yerini işgal etmektedir. Öyle ki Makedon tarihçi Biljana Ristovska-Josifovska, Makedonya'nın etno-kültürel tarihini antik dönemden günümüze kadar yedi bölüme ayırmış, 3. bölümünde Türkler yerini almıştır. Tanas Vrazhinovski'nin dönemlendirmesinde ise Osmanlı, Antik Dönem ve Hristiyanlaşma haricinde tüm eserde yerini almıştır.²²

Verdiğimiz isimlerin yanı sıra konuyu ele alan tarihçilerden Risto Stefov, Makedonya'nın 13. ve 14. yüzyıllarda Yunan ve Bulgarların kısa ömürlü işgallerine rağmen Osmanlılar tarafından 1389'da fethedilene kadar Bizans'ın elinde kaldığını, sadece Makedonya'da değil güney Balkanlara kadar uzanan Osmanlı Devleti'nin beş yüz yıllık işgalinin 1689'da Mariovo-Prilep İsyanı (1564-1565) ile kırılmaya başladığını belirtmiştir.²³ Nitekim bahsi edilen beş yüz yıllık işgal nihai olarak *Krushevo İsyanı* ile kısa süre de olsa sona erecek ve *Македонија слобода, слобода ќе биде!*

²⁰ Amin Maalouf, *Ötümçül Kimlikler* (İstanbul: YKY, 2018), 16, 25.

²¹ Zygmunt Bauman, *Kimlik* (Ankara: Heretik, 2019), 96.

²² Билјана Ристовска-Јосифовска, "Македонскиот Идентитет и Историските Прочување," *Изворен Научен Труд*. 31-34. (Biljana Ristovska-Josifovska, "Makedonskiot İdentiter i İstoriskite Proučuvanje", *İzvoren Naučen Trud*. 31-34)

²³ Стефов, Многу кратка историја на Македонскиот..., 5.

(*Makedonya özgürdür, özgür olacaktır*) sloganlarıyla tarih ve Makedon millî marşındaki ismiyle yerini alacaktır.

Örneğin Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Arkeoloji Müzesi'nin internet sitesindeki *Osmanlı Dönemi* başlıklı yazısında; Osmanlı'nın zayıflayan Sırp kuvvetlerinin gücünden istifade ederek Balkanlar'da güçlendiğini, özellikle de İstanbul'un fethiyle bölge üzerindeki durumunu sağlamlaştırdığını ve köklü Bizans karakterleri üzerine oturtulan Osmanlı'nın post-ortaçağ kültürünü yansıtan vassallıkla giriştiği Balkan işgalinin gelişerek ilerlediğini belirtir.²⁴

Üsküp'de hazırlanan editöryel bir kitap ise Osmanlı ve fetihleri üzerinde şu şekilde açıklamalarda bulunarak farklı görüş öne sürer;

Osmanlı Devleti 1300 yılından itibaren Küçük Asya'nın Kuzeybatısından ve 17. yüzyılın sonuna kadar süren, son önemli fetihlerini ise Polonya-Litvanya bölgeleri ile bugün ki Ukrayna bölgeleri ile tamamlamıştır... Osmanlı için bölgenin fethi o an da ve gelecek vadede halk için önemliydi. Tarihçiler bu olaylar hakkında farklı görüşler bildirmelerinin yanında tamamen zıt görüşleri ifade ettiği görülür. (...) Ulusçu tarihçiler bu değerlendirme sürecinde savaş alanlarındaki kahramanlık başarılarından ve halkın üstün güçteki düşman karşısındaki cesurca savaşından bahseder iken kimi tarihçiler ise kendi halkı ve-veya Avrupa medeniyeti halkları için bu fetihleri felaket görüyorken diğer tarihçiler Osmanlı'nın bölgeye soylu bir barış getirdiğinden bahsetmektedir. Diğer tarihçilerse gerçekten bu olayları değerlendirme sürecinde Osmanlı fetihlerini karmaşık bulmuşlardır... Onlar etnik karmaşadaki farklılıkların yanı sıra etnik ve dini farklılıkları ve etnik karışıklığı dağıtmanın genellikle zor olduğunu, bunun yanı sıra önemsiz çarpışmalar olduğunu da belirttiler. Ancak gerçekte lokal düzeyde anlayış ve algıyı modern tarihçilerin işaret ettiği berrak ayrımlar ortaya koydu. Fetihler, savaşlarda yürüyen ortaklıkları kadar ideallerin kahramanlığı ve özveri, zulüm, ıstırap ve ihanet kadar resimlerin bir parçası olması sebebiyle de önemlidir."²⁵

---

²⁴ Лубин Хидрова, "Средновековна археологија и османлиски период," *Издавачките на Археолошки Музеј на Република Северна Македонија*, (Скопје: 2018). (Ljubin Hidrova, "Srednovekovna arheologija i osmanliski period", *İzdavačkite na Arkeološki Muzej na Republika Severna Makedonija* (Skopje: 2018).

²⁵ Уредувачка Книга, "Настава По Модерната Историја на Југоисточна Европа Алтернативни наставни материјали-Османлиската Империја,"

Osmanlı hakkında olumlu yorumlarda bulunan tarihçi Dragi Gjorgiev, Osmanlı'nın bölge üzerindeki mirası üzerinde durduğu *Makedonya Cumhuriyeti'ndeki Osmanlı Mirasının Avantaj ve Dezavantajı* adlı makalesinde, Torbeşlerin tarihsel kökeni ve Makedonluğuna vurgu yapmasının yanında bugün Makedonya coğrafyasındaki Osmanlı eserlerinin Müslüman anasının özellikle de Arnavutlar üzerindeki etkisi üzerinde bazı yorumlamada bulunmuştur. Üsküp'te Vardar nehri yanında şehrin önemli simgelerinden biri olan Burmalı Camii üzerinden yaptığı bir açıklamasında, Müslümanların, özellikle de Arnavutların gerek *Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nde* gerek *Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'ndeki* hassasiyetleri hakkında önemli bilgiler vermiştir. Makedonya'da yaşayan Arnavutlar, Osmanlı'nın kültürel eserleri üzerinde yarattıkları imaj sebebiyle eserler üzerinde Arnavut algısının doğmasına ve bu tarihî eserlerin Arnavutlaşması neticesinde bazı problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Dragi Gjorgiev, ortaya çıkan problemlerin Hristiyan unsurların yaşadığı bölgelerde bulunan Osmanlı mirası Müslüman eserlerinin Hristiyanlar üzerindeki etkisinin kendisini bu şekilde ortaya çıkarıyor olmasını hoş bulmamış ve bunun kültürel, politik ve sosyal konularda sorunlar yarattığını belirtmiştir. Nitekim 2001'de yaşanan Makedonya İç Çatışması'nda Makedonlar Tetova'da Arnavut milislerce öldüren Makedon güvenlik kuvvetlerine karşılık Prilep Çarşı Camisi'ni tahrip edip yakmış, öncesinde bahsi geçen Burmalı Camii'nin depremin ardından tekrar inşa edilmesini isteyen Arnavutlara *Osmanlı bu camiyi Aziz Nikola kilisesini tahrip ederek yapmıştır* müdafaası ile karşı çıkmalarına neden olmuştur.²⁶

Gjorgiev için Müslüman ve Hristiyan unsurları arasındaki bu bölüşmenin Osmanlı mirası üzerinde gelişmesinin bir nedeni de 500

Фондација институт отворено општество Македонија. (Скопје: 2005): 41. (Uredovačka Kniga, "Nastava Po Modernara İstorija na Jugoistočna Evropa Alternativni nastavni materijali-Osmanliskata Imperija," *Fondancija institut otvoreno opštество Makedonija* (Skopje: 2005): 41)

²⁶ Алиу Џихат, "Чарши џамијата во Прилеп чека да се реши нејзината судбина," Вести А.А (Македонија), 19.03.2017. (Ali Žihat, "Čarši žhamijata vo Prilep čeka da se reši nejzinata sudbina," Vesti A. A (Makedonija), 19.03.2017)

yıllık Osmanlı boyunduruluğu ve köleliği klişelerinin hala bulunduğunu söylediği resmi tarih yazımı ve tarih kitaplarında bulunuyor olması idi.²⁷

Tarihçilerin yanı sıra Makedonya'nın önemli felsefecilerinden Kiril Temkov da Osmanlı'ya üzerine fikrini farklı bir pencereden değerlendirmiş, Osmanlı'dan sonra ortaya çıkan olayların Makedonya için o kadar da iyi olmadığını, sadece 30 yılda 4 savaşa ve bazı işgallere sahne olduklarından bahsetmiştir.²⁸

Todor Chepreganov'un editörlüğünü üstlendiği *Makedon Halkının Tarihi* adlı eser Ulusal Tarih Enstitüsü tarafından 2008 yılında Üsküp'te basılmış Osmanlı dönemi için ders kitaplarının takip ettiği sırayı takip etmiştir. Neredeyse yüz sayfadan fazla yer verilen Osmanlı bazı yerlerde *Türk* ismi ile anılmış, *Osmanlı Feodalizmi*, *Demografik Değişimler* gibi başlıklar üzerinde durmuştur. *Demografik Değişimler* başlığını *Kolonizasyon*, *İslamizasyon*, *Tımar Sistemi*, *Anarşi ve Sömürü Dönemi* ve *Osmanlı'ya Karşı Çıkış* isimli alt başlıklar takip etmiştir.

Kolonizasyon alt başlığında Osmanlı'nın bölge üzerinde yürüttüğü en önemli ve hızlı bir faaliyet olarak görülen iskan, Orta Çağ'da kurulan Hıristiyan Makedon köylerinin ticaret merkezleri üzerine kurulmasının Osmanlı'nın ilgisini çektiği ve bu sebeple bölgeye yerleştirilen Müslüman toplulukların öncelikle Makedon köylerine geldiğini belirtilmiş, İbn-i Kemal kroniğindeki şu cümleler de örnek olarak sunulmuştur; *Üsküp alındıktan sonra inançsızların boşalan evlerine sipahi ve içlileri doldurdular. Yerleştikleri yerlere önem vererek yerleştiler ve onardılar.*

Osmanlı'nın ikinci etkili olduğu söylenen İslamizasyon'un özellikle 15. yüzyılda geliştiğini belirtmekle beraber 16. yüzyılda şehir nüfusunun üçte birinin Müslümanlaştırılmış Hıristiyan olduğunu

---

²⁷ Драги Ѓорѓиев, "Османлиското наследство во Република Македонија: предност или хендикеп?," *Институт за национална историја* (Скопје: 2010): 4-7. (Dragi Gjorgiev, "Osmanliskoto nasledstvo vo Republika Makedonija: prednost ili hendikep?," *Institut za nacionalna istorija* (2010): 4-7.

²⁸ Кирил Темков, *Етика* (Скопје: Издавање Епоха, 2001), 129. (Kiril Temkov, *Etika* (Skopje: Izdavanje Epoha, 2001), 129.)

ve şehirde yaşayan ve daha sonra Müslüman olan bu insanların Türklerle sürekli münasebetleri dolayısıyla önce dinlerini daha sonra milliyetlerini kaybederek etnik kimliklerinin değiştiğini belirtmiştir.²⁹ Devam eden cümlelerde ise Makedonya üzerindeki tarihî karakterlerin İslamizasyon ile Müslümanlaştırıldığını, inananlar tarafından kabul edilen Aziz Nikola'nın Hıdır Baba ismiyle Müslümanlar tarafından sahiplenildiğine dikkat çekmiştir.³⁰

Makedonya'da buna benzer pek çok durumla karşılaşmak mümkündür. Ohrid'de Türklerce *Sarı Saltuk Türbesi* olarak kabul edilen bir mezar, Makedonlar tarafından *Aziz Naum* olarak kabul edilir. Bölgedeki Türk nüfusunun azalmasıyla Sarı Saltuk isminin kullanımı zayıflasa da bölgede yaşayan Türkler hala *Sarı Saltuk Türbesi* olarak kabul ettikleri makamı ziyarete devam etmektedirler.³¹

Anarşi ve Soygun Döneminde Osmanlı'nın yaşadığı ekonomik problemler, büyük devletlerin Osmanlı'nın mali işlerine karışması ve istikrarsız şekilde süren padişahların hükümleri ve icraatlarıyla ülkede kaostan ve soygunların doğduğuna dikkat çekilmiştir. Anarşinin Makedonya'ya yansımalarının yanında Osmanlı-Avusturya savaşlarının (1683-1699) ve ardından gelişen olayların halkı derinden etkilediği üzerine durmuştur. Diğer alt başlıkta ise halka etki ettiğini ve sonunda Hıristiyanlara zarar vermeye başladığını ortaya koymakla beraber halkın artık bu yoksulluk ve baskı karşısında kalkışmaya giriştiğini belirtir.³²

Komşu Bulgaristan'daki bazı Bulgar tarihçiler ise kendi bağımsızlık hareketlerinin salt yoksulluk sebebiyle olmadığını

²⁹ Sırp tarih yazımı da benzer şekilde eserler kaleme almış, Osmanlı'nın bölge üzerindeki nüfus ve iskan politikalarını ele alan pek çok incelemelerde bulunmuştur. Bkz. Ema Miljkovic, "Sırp, Karadağ ve Hırvat Tarih Yazıcılığında Osmanlı İmparatorluğu," *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. 8/15 (2010).

³⁰ Тодор Чепреганов, *Историјата на Македонскиот Народ* (Скопје: Институт за Национална Историја, 2008), 139-140, 144. (Todor Čepreganov, *İstoriјata na Makedonskiot Narod* (Skopje: Institut za Nacionalna İstoriја, 2008), 139-140, 144.)

³¹ Mensur Nuredin, "Balkanlarda İslam ve Sarı Saltuk," *Evlad-ı Fatihan*. 7 (2019): 59.

³² Чепреганов, *Историјата на Македонскиот...*, 147-152.

Osmanlı'ya kalkışın Bulgarların hissettiği ulus bilinci ve bağımsızlık arzusuyla ortaya çıktığını ve tarihlerinin daha önceden gelen basmakalıpların dışında incelenmesi gereğini duyduklarını belirterek konuya farklı bir bakış açısı sunmuştur.³³

Mire Mladenovski'nin kaleme aldığı *Balkanski Ratovi-Ratovi za Sloboda ili Osvajanje* adlı eserde Balkan Savaşları konu alınmış, paylaşılan resim ve karikatürler ise bölge ülkelerinin, savaşla birlikte olgunlaşan Osmanlı algısını anlamamız açısından önemli kaynaklardan biri olmuştur. Bu resimlerin birinde zincirlerinden kurtulmuş, Makedonya'yı temsil eden bir kadın özgürlük güneşine karşı ellerini açarken, *Abdi Baba ve Fadime Hanımın İhracı* başlıklı bir Bulgar karikatüründe ise eli silahlı Bulgar askeri, Avrupa isimli bir kaptandan çıkar hâlde elinde def olan Osmanlı kadını ile kahve fincanı taşıyan Osmanlı adamını peşindeki köpeklerle kovalar hâdedir ve çıktığı Avrupa kapısının eşiğinde (Bulgaristan'ın devlet armasında da yer alan) iki aslan yatmaktadır.

Benzer şekilde 1913 tarihli bir Sloven karikatüründe ise üzerinde *Devrim* yazan güçlü bir kişinin *Carigrad* yani *İstanbul* şehrine yumruk indirdiği görülür. 13 Şubat 1913 tarihli bir Arnavut karikatüründe Osmanlı değil, maymunla temsil edilen Karadağ, kaplan ile temsil edilen Yunanistan ve yılanla temsil edilen Sırbistan'ın, Arnavutluk'u temsil eden bir kadına saldırması konu alınır. *Çporruni prej meje! Egersira Gjakpirese!* yani *Uzak Durun Benden! Kan Emiciler!* başlıklı bu karikatürde Balkan devletlerinin Arnavutluk'a karşı tutumları eleştirilmiştir³⁴

Bir başka Makedon tarihçi Angel Dinev, *İlinden Kahramanlığı* adlı eserinde Osmanlı üzerine yapılan her tanımlamayı *Türk* ve *Türkiye* isimleriyle değerlendirmiş ve eserinde yer yer kavramsal yaklaşımlar sunmuştur. Öyle ki eserinin birinci cildinde

³³ Щелиян Щерионов, *Историческа демография на България* (София: Проф. М. Дринов, 2019). (Štlijan Šterionov, *İstoričeski demografija na Bylgarija* (Sofija, Prof. M. Drinov, 2019).

³⁴ Mire Mladenovski, "Balkanski Ratovi-Ratovi za Sloboda ili Osvajanje," https://euroclio.eu/wp-content/uploads/educational_resources/2014_%20Once%20Upon%20a%20Time...We%20Lived%20Together/Croatian/18.%20Balkanski%20ratovi.pdf, 189.

Abdülhamid'in inatçı, hesaplı, zeki ve kurnaz olduğunu, eleştirilere sebep olan politikalarını ülkesi için yaptığını söylemiş ve biyografi notunu sunmasının ardından şu cümlelere tarih hakkındaki görüşleriyle bize şu bilgileri vermiştir;

Şüphesiz kişiler politik hayatta rollerini layıkıyla oynadılar, oynuyorlar ve oynayacaklar. Ve bunlar çoğunlukla yürüttükleri bu düşünceler düşman ülkelerin sırtında çeşitlenerek gelişmektedirler.³⁵

Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti döneminde yazılan diğer Makedonca tarih kitaplarında görüldüğü gibi bu eserde de *Osmanlı=Türk* denklemine gidilmiş, dönemin düşünce ve siyasi hayatıyla orantılı olarak öznel yaklaşımlara özellikle de marş ve şarkılara da yer verilmiştir.

Redaktörlüğünü Aleksandar Stojanovski'nin yaptığı; Dancho Zografski, Mihailo Apostolski, İvan Katardziev, Blazhe Koneski, Ljube Lape, Dimitar Mitrev ve Hristo Andanov Poljanski gibi ünlü Makedon tarihçilerin de yazarları arasında bulunduğu *Makedon Halkının Tarihi* adlı eserde, Osmanlı dönemi *Makedonya'da Gelişmiş Feodalizm Dönemi* başlığı altında *Türk* ismiyle geçmiş, ağırlık olarak *Makedonya'da Türk Hükümraniği (15 ve 18'inci Yüzyıllarda)* başlığı altında irdelenmiştir. Eserinde ilk paragraflarında *Türk=Osmanlı* denklemi bölümünün yazarı Aleksandar Stojanovski tarafından *Türkler-Osmanlılar* şeklinde verilmiş, Osmanlı Devleti için *Türk Devleti* ismi kullanılmış ve bu adlandırma diğer paragraflar boyunca devam etmiştir. Diğer Makedonca tarih kitaplarına benzer olarak eserde Osmanlı'nın devşirme sistemi üzerinde durulmuş, *Kan Vergisi* adı verilen bu müessese için fanatik dinî savaşçı yetiştiren bir kurum olarak bahsedilmiştir. Yaklaşık olarak 346 sayfalık eserin yüz sayfası Osmanlı'ya ve Osmanlı Devleti'nin Makedonya üzerinde bıraktığı kültürel ve siyasi etkilere ayrılmıştır.³⁶

³⁵ Ангел Динев, *Илинденска Епопеа* (Скопје: Издава Главниот Одбор на Народниот Фронт на Македонија, 1949), 170-171. (Angel Dinev, *İlindenska Epopoea* (Skopje: İzdava Glavnıot Odbor na Narodniot Front na Makedonija, 1949), 170-171.)

³⁶ Александар Стојановски, *Историја на Македонскиот Народ (Од Предисториското Време До Крајот на XVIII Век)* (Скопје: Нип "Нова

Kültürel ve siyasal etkilerinin tarihini daha eskilere götüren Yugoslav tarihçi Husret Redzic konuyu şu cümlelerle özetlemiştir;

Osmanlı'nın 14 ve 15'inci yüzyıllardan beri işgal ettiği doğu Yugoslavya toprakları kolayca İslamlaşabildi zira bu topraklar 8. yüzyıldan beri Arap İslam Krallığı tarafından bölgesine çevresine etkilerini bırakmıştı... Geniş sahaya sahip olan İslam kültür coğrafyası doğunun en genç sanatının olmasının yanı sıra Arap Yarım adası, Mezopotamya, İran, Suriye, Filistin, Mısır ve Kuzey Afrika ve İspanya'ya yayılmış durumdaydı.³⁷

Redaktörlüğünü Blazhe Ristovski'nin yürüttüğü Makedon Ansiklopedisi'nin ikinci cildinde ele alınan Osmanlı dönemi, *Македонија во Времето на Османлиската Владеење* yani Osmanlı Yönetimi Zamanında Makedonya başlığı altında incelenmiştir. Makedonya'nın Osmanlı yönetimi altına girmesiyle merkezi İslam düşüncesi altında Hıristiyan halkın ikinci sınıf vatandaşa dönüştüğünü, ülkenin yeni sisteminde Tımar-Sipahilik gibi kurumların ortaya çıktığını belirtmiştir. Devam eden paragraflarda ise Osmanlıların, Makedonya başta olmak üzere Balkanlar'daki genişlemeleri ve güçlenmeleri ele alınmış, diğer kitaplarda olduğu üzere *İslamizasyon* kavramı altında Hıristiyan halkın durumu incelenmiştir. 15 ve 16. yüzyılın ikinci yarısını kapsayan ve Osmanlı'nın en güçlü dönemi olarak görülen İslamlaştırmanın şehir nüfusunun ancak %25'i, köy nüfusununsa %3'nün Müslümanlaştırıldığı belirtilmiştir.³⁸

Македонија" Заедница за Издавачка Дејност: Книги Периодика и Публицистика, Книга Прва, 1969), 129-131. (Aleksandr Stojanovski, *İstorijata na Makedonskiot Narod (Od Predistoriskoto Vreme Do Krajot na XVIII Vek)* (Skopje: Nip "Nova Makedonija"-Zaednica za İzdavačka Dejnost: Knigi Periodika i Publikacitika, Kniga Prva, 1969), 129-131)

³⁷ Husret Redzic, *İslamska Umjetnost Mala İstorija Umenosti*, (Beograd: İzdovacki Zavod Jugoslavija, 1967), 5-7.

³⁸ Главен и Одговорен Редактор Блаже Ристовски, "Македонија во Времето на Османлиската Владеење," *Македонска Енциклопедија* (Скопје: Македонска Академија на Науките и Уметностите Лексикографски Центар, Дел II, 2009), 824. (Glaven i Odgovoren Redaktor Blaže Ristovski, "Makedonija vo Vremeto na Osmanliskata Vladeenje," (Skopje: *Makedonska Enciklopedija*, Makedonska Akademija na Naukite i Umetnostite Leksiografski Centar, Del II, 2009), 824.)

Makedon tarihçilere göre Makedonya için görülen en iyi Osmanlı politikası; Müslüman olmayan halkın Müslümanlar ile eşitliğinin kazanıldığı, Makedonya’da ekonomik gelişmelerin görülmesine, tren yollarının inşa edilerek, telefon ve telgraf yollarının oluşması gibi gelişmelere vesile olan Tanzimat Fermanı’dır. Tanzimat Fermanı üzerine olumlu yorumlarda bulunulurken, 1839’dan önce Makedonların, haydut hareketlerine karşı direnişe geçtiklerinden bahsetmiş, devletin içerisine girdiği zayıflamanın ve anarşinin hususiyetle Makedonya bölgesinde yaşanmaya başlanmasından söz edilmiştir.³⁹

Bir başka Makedon kaynağında ise Tanzimat Fermanı için reform çalışması olarak bahsedilmiş, 1839 yılında girilen bu çalışmanın devletin içerisinde bulunduğu zor durumun önüne geçebilmek, siyasî, askerî ve içtimâî açıdan toparlanmanın lüzumlu olduğunun anlaşılması üzerine yapılan modernleşme hareketi olarak görülmüştür. Bunun gerçekleştirilmesinin sebeplerinden biri de kimlik ilişkilerinin öne çıkması ve güçlü Avrupa devletlerinin bölgeye dair çalışmalarda ve müdahalelerde bulunması olarak gösterilmiştir.⁴⁰

Makedonya’nın Osmanlı yönetimini konu alan eserlerden *Tarihten Günümüze Makedon Halkının Tarihi* adlı makalenin yazarı Risto Stefov’un *Историја на Македонскиот Народ од Антички Времиња до Денес* yani *Antik Dönemlerden Günümüze Makedon Halkının Tarihi*’dir.⁴¹ Yaklaşık 155 sayfa tutan Makedonya’nın Osmanlı tarihi, *Osmanlı Yönetiminde Makedonya, 18’inci Yüzyıl Osmanlı Krallığında Makedonya, 19’uncu Yüzyılda Balkanlar’da Uyanış ve Negushko*

³⁹ Македонска Енциклопедија, 825.

⁴⁰ Виктор Габер, “Од Објект до Субјект-Македонија во Меѓународните Односи,” *Каталогизација во публикација Национална и универзитетска библиотека* (Скопје: Св. Климент Охридски, 2017), 40-41. (Viktor Gaber, “Od Objekt do Subjekt-Makedonija vo Megjunarodinite Odnosi,” *Katalogizacija vo publikacija nacionalna i univerzitetska biblioteka* (Skopje: Sv. Kliment Ohridski 2017), 40-41).

⁴¹ Стефов, *Многу Кратка Историја На Македонскиот...*

İsyanı, 1878'den 1903'e Makedonya, Ayaklanmalardan Önce 1903'te Makedonya, İlinden İsyanı, Genç Türkler Ayaklanması ve Balkan Savaşları gibi başlıklar altında incelenmiştir.

Risto Stefov bu eserinde Osmanlı'nın siyasî gelişiminde fetihlerle beraber genişleyen heterojen halk yapısının etkili olduğunu söylemiş ve Osmanlı Devleti'nin kurucu unsuru olan *Türk*'ün giderek artan ve İslamlaştırılan nüfusla beraber *Müslüman*'a dönüştüğünü belirtmiştir. Daha sonra Osmanlı'da Türk olabilmenin yolu olarak Devşirme Sistemi'nden ve diğer Makedon eserlerinde olduğu gibi burada da *Данокот Крѳ* yani *Kan Vergisi* isimlendirilmesi yapılarak küçük yaşlarda ailelerinden alınan çocukların Türkleştirildiği anlatılmıştır. Devam eden paragraflarda Osmanlı'nın gelişimi ve halkın durumu şu cümlelerle açıklanmıştır;

Osmanlılar, İstanbul'u tahrip ettikten sonra Ortodoks yönetiminin ve feodal uygulamaların çoğuna el koydu ve Balkanlara yerleşmeye başladı. Yeni Osmanlı topraklarının fethedilen halkları, Müslüman hukukuyla yönetilen devletin tebaası haline geldi... Osmanlı Devleti'nin başında Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olan padişah vardı. Sultan, devletteki her şeye ve herkese sahipti. Sultanın altında yönetici sınıf vardı ve onların altında korunan kitleler "paja" yani "raja" vardı. Herkes padişah için çalıştı ve karşılığında tebaasına hayatın tüm ihtiyaçlarını sağladı.⁴²

Aynı eserde, Osmanlı'nın Balkanlardaki fethinin ardından yönetim şeklinin nasıl olduğu, hangi idarî kollara ayrıldığı ve yöneticilerin unvan ve görevleri incelenmiş, Osmanlı Devleti'nin askerî ve hukukî yapısı, halkların ve Makedonların inanç ve ekonomik durumları, Balkanlar dışında devam eden Osmanlı fetih hareketleri ve millet sistemi üzerine bilgiler verilmiştir.

Osmanlı algısı üzerinde bir başka örnek de kendini tarihçi olarak görmeyen ancak çocukluğundan beri ülkesinin yaklaşık beş asırlık Osmanlı tarihini merak eden köşe yazarı Pande Kolemishovski'nin yazısında kendini şu cümlelerle göstermiştir;

---

⁴² Ристо Стефов, *Историја На Македонскиот Народ Од Антички Времиња До Денес* (Торонто: Risto Stefov Publications, 2008), 445-446. (Risto Stefov, *İstoriya na Makedonskiot Narod od Antički Vreminja do Denes* (Toronto: Risto Stefov Publications, 2008), 445-446.)

Osmanlı Devleti içinde kurulan halk sistemi ile gâvurlar (gayrimüslimler) dini ve kültürel haklara sahipti. Devlete giren milletleri birleştiren başarılı bir sistemdi. Bu nedenlerden dolayı, uzun bir süre, belki de 400 yıl boyunca, Hristiyanlar ve diğer gayrimüslim milletler, devlette Sultan'a karşı isyan etmeye gerek duymadan yaşadılar. Balkanlar'daki köylüler bir Osmanlı aristokrasisiyle karşılaşmadılar. Osmanlı döneminde köyler ve köylüler, eskiden yaşayabilecek yaşta veya sıradan askerlere- İstanbul'da yaşayabilecek yeniçerilere verildi ve bazı vergiler halkı tarafından toplandı. İnsanların her gün kafalarının üzerinde duracak, onları kontrol edip taciz edecek güçlü bir devlet hocası yoktu. Bağlılık, yalnızca bazı paşaların ve münzevi bir özellikti... Makedonların çoğunluğu ve Balkan halkının çoğunluğu gibi, kendim bile mitler ve önyargılardan fazla sıkıldığımı, Türk köleliğini yeniden canlandırıcılarımız, resmi tarih yazıcılığım, tarih öğretmenlerim ve okuduğum kitapların temsil ettiği gibi kabul ettiğime itiraz etmiyorum. - örneğin, Stale Popov'un draması veya Vojdan Chernodrinski'nin "Makedon Kanlı Düğünü" dramı. Geriye bakarsanız, hemen hemen tüm ulusal kahraman ve antheraların, söylenen tüm eski şarkıların, yaratılan tüm efsanelerin Türklerle bağlantılı olduğunu göreceksiniz. Ve o dönemden kalma Makedonya'nın birkaç popüler kahramanı, Kral Marko veya Bolen Dojchin ve Itar Pejo ile birlikte, Türklerin gücüne karşı bilge insanlar olarak... Öyleyse, yaşam felsefesine bağlı olarak, kılıç başının bükülmemiş olduğunu kesen, ekme ve tuz (yudumlamak için bir şey) için yeterli olduğunu söyleyen Makedonlar, eskiden Türk manşonunun altında mutlu bir şekilde beş yüz yıl yaşadılar."⁴³

Bir Makedon internet sitesinde hazırlanan sunumda ise daha farklı tanımlarda bulunmuştur. Örneğin 14. yüzyılın sonunda bölgeye giriş yapanların Türkler-Osmanlılar olduklarını söyleyerek *Türk=Osmanlı* denklemini oluşturmuş, ardından o döneme ithafen Makedonların hayatının çok zor olduğunu belirtmiştir. Bunlar yanında Osmanlı'daki Makedon tarihçilerce *Kan Vergisi* olarak adlandırılan ve devamındaki devşirme sisteminden bahseder ki bunun için *erkek çocuklar ailelerinden zorla, yakalanarak alındıktan sonra Türkiye'ye götürülür ve askeri eğitimie tabii tutulurlar ve sonunda da Yeniçeri ismini alırlardı* denmiştir. Cümle içerisindeki önemli bir ayrıntı ise devşirilecek çocukların Carigrad yani Payitaht ya da

---

⁴³ Панде Колемишевски, "Пусто турско и каурско," *Ново Македонија Првиот Македонски Дневен Весник* (21.IX.2018) Македонија. (Pande Kolemiševski, "Pusto tursko i kaursko," *Novo Makedonija Prviot Makedonski Dneven Vesnik* (21.IX.2018) Makedonija.)

İstanbul'a değil de Türkiye'ye gönderildiğini söylemesidir. Böylelikle yürütülen *Osmanlı=Türk* denkleminin anlaşılması açısından ayrı bir örnek teşkil eder.⁴⁴

Bazı Makedon yayın organları, Osmanlı yönetimi sürecinde faaliyet gösteren silahlı komite ve örgütlerin eylemlerinin siviller üzerindeki olumsuz etkilerinin meşru görülebileceğini belirtmişlerdir. Bu yazıların birinde 1889'dan 1903'e kadar bölge üzerinde faaliyet gösteren, *Македонски Таен Революционерен Комитет* yani *Gizli Makedon Devrimci Komitesi* etkisi altında eylemde bulunan, Jordan Pop Jordanov (Orceto) liderliğinde örgütlenen anarşist Makedonların kurdukları *Гемциии* yani *Gemidzhiler*'in Türk yöneticilerinin keyfi uygulamaları ve dehşeti sebebiyle eylemlere giriştiklerini, anarşist aksiyonda bulunmak durumunda kaldıklarını, bugünün terör ve benzeri kavramı ile yaptıklarının bir tutulmaması gerektiği belirtilmiştir. Öyle ki Makedon örgütünün yaptığı terör eylemleri ve katılımcıları için *Makedonya için canlarını feda etmeye hazır, masum insanlara değil nesnelere zarar veren kişiler* tanımlamasını kullanmış olması, uygulamanın yönetimine değil sonucuna bakılması gerektiği hususunda algı yaratılmaya çalışılmıştır.⁴⁵

Benzer şekilde bir başka Makedon yayın organında Makedon halkının büyük özlemi olarak tanımlanan İinden Ayaklanması için hazırlanmış olan *Илинден-Сонцето во Историјата на Македонскиот Народ* yani *İinden-Makedon Halkının Tarihinde Güneş* başlıklı bir yazıda 2 Ağustos 1903 tarihinin Makedonlar için önemli bir tarih olduğu üzerinde durulmuştur. İ. Ö. 338 yılında Kral Filip Makedonski'nin Helen-Yunanlara karşı zaferin ardından temelleri atılan Makedon Devleti'nden sonra bu ayaklanmanın da Makedon tarihi açısından önemli olduğu bahsedilmiştir. İinden ayaklanması ile aynı güne getirilen ve ilk oturumu 2 Ağustos 1944'te yapılan *Антифашистичко Собрание за Народно Ослободување на*

---

⁴⁴ Ана Јакимовска, "Македонија за време на Османлиското владеење," *БЛОГ* (21 Октомври 2013). (Ana Jakimovska, "Makedonija za vreme na Osmanliskoto vladeeње," *BLOG* (21 Oktomvri 2013).

⁴⁵ Македонски Јазик, "Гемциите (Солунските Атентатори)," *Македонски Јазик и Литература* (2020): 1. (Makedonski Jazik, "Gemizhiite (Solunski Atentatori)", *Makedonski Jazik i Literatura* (2020): 1.)

Makedonuja (ACHOM) yani *Makedonya Anti-Faşist Ulusal Kurtuluş Meclisi* için önemli tanımlamalarda bulunmuş ve 2 Ağustos'un Makedon tarihi açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Öyle ki 2 Ağustos 1903'te oluşan İlinden Ayaklanması için *Makedon Halkının Sultanın tiranlığına karşı verdiği mücadelenin ziroesi* tanımlaması yapılmıştır.⁴⁶

SONUÇ

1991 yılında parçalanan Sosyalist Federal Yugoslav Cumhuriyeti'nin beş özerk bölgesinden biri olan Makedonya, bölge içerisindeki diğer komşu devletlerle silahlı çatışmaya girmeden bağımsızlığını kazanmıştır. Dönemin siyasî ve askerî çatışmalarına konu olmasa da sona eren Yugoslavya savaşının ardından komşu devletler ile tarihi savlar üzerinden anlaşmazlıklar yaşamıştır.

Doğu komşusu Bulgaristan'ın Makedonca üzerindeki iddiaları, Makedoncanın, Bulgarcanın bir lehçesi olduğuna dair görüşleri, tarihî karakterleri paylaşamama problemleri, iki devlet arasındaki kültürel ve tarihî sorunları ortaya koymakta iken, Yunanistan ile yaşanan isim sorunu uluslararası bir sorun olarak Makedonya için bir yük olmuştur. Öyle ki Yunanistan; Makedonya isminin ve milletinin olmadığını, dolayısıyla Makedonya Cumhuriyeti'nin bu ismi kullanamayacağını öne sürerek kuruluşundan itibaren Makedonya üzerinde baskı oluşturmuştur. Diğer bir komşu Arnavutluk ise *e madhe Shqipëriae* yani *Büyük Arnavutluk* ideali altında tüm Balkan Arnavutlarını kapsayıcı bir devletin kurucu liderliği rolünü üstlenmiş olması, Makedonya içerisinde yaşayan Arnavutlara siyasî ve kültürel bir güç vererek ülke içerisindeki kolonileşmeye neden olmuş iken, kuzey komşusu Sırbistan'ın da *Velike Srbije* yani *Büyük Sırbistan* idealine topraklarını kaptırmak durumunda kalmıştır.

Tüm bu yaşananlar içerisinde Makedonya devleti, komşu devletlerin saldırgan tutum, davranış ve idealleri karşısında bölge üzerindeki haklarını savunmaya devam etmiş, bu noktada tarih

---

⁴⁶ Славe Катин, "Илинден-Сонцето во Историјата на Македонскиот Народ", *Македонски Нацџа* (29.VII.2020). (Slave Katin, "İlinden-Sonceto vo İstoriјata na Makedonskiot Narod", *Makedonski Nacija* (29.VII.2020).

yazımından faydalanmıştır. Öyle ki, resmi Makedon tarih yazımı ve Makedon tarih yazımında konu alınan tüm başlıklar; Makedon isminin efsanevî mit *Makedon'a* uzandığını, Makedonların Balkanların en eski halkı olduğuna, yaklaşık 500 yıl Balkanlara hükmedecek olan Osmanlıya karşı ilk direnişin kendileri tarafından yapıldığına, Ortadoks-Slav birlikteliği için çalıştıklarına, ancak tarih boyunca hep yalnız bırakıldıklarına, her zamanda yalnız başına var olduklarını konu almıştır.

Resmi olmayan Makedon tarih yazımı, Osmanlı Devleti dönemi için tarih ders kitaplarında gösterilen hassasiyetin dışında ve hatta ötesinde, bağımsız sert bir üslup ve tavır takınmıştır. Genel olarak Osmanlı devleti dönemine *Osmanlı Hükümranlığı*, *Osmanlı Hegemonyası*, *Osmanlı* ya da *Türk köleliği* isimleri verilmiş iken, Makedon tarih ders kitaplarında *Osmanlı Devleti Dönemi* başlığı gibi nötr ve tarafsız bir başlıklandırma da seçilmiştir. 2007'deki Türkiye-Makedonya yakınlaşması ve Makedon tarih ders kitaplarındaki Osmanlı algısı için yapılan görüşmeler sonucunda Makedon tarih yazımı, Osmanlı algısı üzerindeki tutumlarını yumuşatmıştır.

Makedon tarih yazıcılığı ile tarih ders kitapları arasındaki ortak Osmanlı algısı Osmanlı dönemini üç başlıkta; *Tımar-Sipahi Sistemleri*, *Kolonizasyon* ve *İslamizasyon* şeklinde ele alınmıştır. Başlık tanımlamalarında kullanılan üslup, yer yer farklılık gösterse de Makedon aydınlarında görülen ortak nokta Osmanlının, Makedonya coğrafyasında gerçekleştirdiği uygulamaların başlıklandırılmasıdır. Makedon tarih ders kitaplarının, aynı üslubu kullanamamasının sebebi, Makedonya'nın siyasi durumuyla doğru orantılıdır. Nitekim 2001'de yaşanan *Makedonya İç Çatışmalarını* sonlandıran anlaşma sonucunda, tarih kitaplarında Arnavutların Makedon tarihi ile eşit miktarda ele alınması, Arnavut tarihinin Arnavut tarihçilerce yazılması yönünde karar alınmıştır. Neticede resmi Makedon tarih yazıcılığı Balkan ülkeleri arasında daha ılımlı bir tavır tutum sergiliyor iken gayriresmi Makedon tarih yazıcılığı, Osmanlıyı *Türk* olarak tanımlamış ve tutucu bir tavır sergilemiştir.

KAYNAKÇA

- Al Jazeera Balkans. *Zaev i Borisov u Skoplju: Godišnjica potpisivanja dogovora o saradnji*, 1 Avgust 2019 Godine.
- Baumann, Zygmunt. *Kimlik*. Ankara: Heretik Yayınları, 2019.
- Copeaux, Etienne. *Tarih Ders Kitapların (1931–1993) Türk Tarih Tezinden Türk–İslam Sentezine*. İstanbul: İletişim, 2016.
- Gürel, Nazlı Rana. “Makedonya’da Temel Türkçe Dilbilgisi ‘Gel Türkçeyi Öğrenelim Gel Türkçeyi Sevelim.’” *Türk Yurdu Dergisi*. 337 (Eylül 2015): 65-70.
- Hacısalihoglu, Mehmet. “Makedonya.” *Balkan ve Karadeniz Ülkelerinde Güncel Tarih Ders Kitaplarında Osmanlı/Türk İmajı*. İstanbul: Balkar, 2014.
- Kulin, Ayşe. *Sevdalinka*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2001.
- Maalouf, Amin. *Ölümcül Kimlikler*. İstanbul: YKY, 2018.
- Miljkovic, Ema. “Sırp, Karadağ ve Hırvat Tarih Yazıcılığında Osmanlı İmparatorluğu.” *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. 8/15 (2010): 715-730.
- Mladenovski, Mire. *Balkanski Ratovi–Ratovi za Sloboda ili Osvajanje*. https://euroclio.eu/wp-content/uploads/educational_resources/2014%20Once%20Upon%20a%20Time...We%20Lived%20Together/Croatian/18.%20Balkanski%20ratovi.pdf, 189.
- Nuredin, Mensur. “Balkanlarda İslam ve Sarı Saltuk.” *Evlad-ı Fatihan*. 7 (2019): 59.
- Özsüer, Esra. *Türkokratia-Avrupa'da Türk İmajı*. İstanbul: Kronik, 2018.
- Oran, Baskın. “Balkan Müslümanlarında Dinsel ve Ulusal Kimlik (Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya ve Kosova Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme)” *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 48/1 (Ocak 1993): 109-120.
- Pars, Melahat. “Nikola Vaptsarov’un Edebi Yaratıcılığı ve Türkçe’ye Kazandırılan Şiirleri.” *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 53/2 (2013): 201-210.

- Polat, Ezgi. "Osmanlıdan Günümüze Vatandaşlık Anlayışı." *Ankara Barosu Dergisi*. 3 (Mart 2011): 128-157.
- Redzic, Husret. *İslamska Umjetnost Mala İstoriја Umenosti*. Beograd: Izdovacki Zavod Jugoslavija, 1967.
- Василев, Николай. "Съществува ли македонски език?" 2020 Год. <https://priorities.bg/sashtestvuva-li-makedonski-ezik/>
- Габер, Виктор. Од Објект до Субјект-Македонија во Меѓународните Односи. Каталогизација во публикација Национална и универзитетска библиотека. Скопје: Св. Климент Охридски, 2017.
- Главен и Одговорен Редактор Блаже Ристовски. "Македонија во Времето на Османлиската Владеење.", *Македонска Енциклопедија*, Македонска Академија на Науките и Уметностите Лексикографски Центар, Дел II, Скопје 2009.
- Ѓоргиев, Драги. "Османлиското наследство во Република Македонија: предност или хендикеп?" *Институт за национална историја*. Скопје, 2010.
- Динев, Ангел. *Илинденска Епопеа*. II Дел, Издава Главниот Одбор на Народниот Фронт на Македонија. Скопје 1949.
- Ивановски, Ристо. *Античка=Етничка Македонија*. Каталогизација во Публикација Матична и Универзитетска Библиотека. Битола: Св. Климент Охридски, 2010.
- Јакимовска, Ана. "Македонија за време на Османлиското владеење." *БЛОГ*. (21 Октомври 2013).
- Катин, Славе. "Илинден-Сонцето во Историјата на Македонскиот Народ." *Македонски Нација*. (29.VII.2020).
- Колемишевски, Панде. "Пусто турско и каурско." *Ново Македонија Првиот Македонски Дневен Весник*. (21.IX.2018).
- Македонска Нација. *Аристотел избркан од Атина зошто бил пријател на нивниот непријател Александар Македонски*. (10 Јуни 2020).

- Македонски Јазик. "Гемициите (Солунските Атентатори)." *Македонски Јазик и Литература*. 2020.
- Министерство за образование и наука на Република Македонија. "Историја за VI одделение од деветгодишното основно образование." Скопје: 2011.
- Наша ТВ. Љубчо Георгиевски гостин во Политико на Наша ТВ со Саше Ивановски 2012 Година .
- Ристовска-Јосифовска, Билјана. "Македонскиот Идентитет и Историските Проучување." *Изворен Научен Труд*.
- Симеонова, Елица. "Чий цар е Самуил? Историјата според бугарските и македонските учебници." *Част 2 Сводна Европа* (13 Март 2019).
- Стефов, Ристо. *Многу кратка историја на Македонскиот народ од праисторија до денес*. Торонто, 2012.
- Стефов, Ристо. *Историја на Македонскиот Народ од Антички Времиња до Денес*. Торонто, 2008.
- Стојановски, Александар. "Историја на Македонскиот Народ (Од Предисториското Време До Крајот на XVIII Век)." *Нип "Нова Македонија"* - Заедница за Издавачка Дејност: Книги Периодика и Публицистика, Книга Прва. Скопје, 1969.
- ТВ СКАТ. "Бугарски Цар Насреде Скопје." 17 Август 2011.
- Темков, Кирил. *Етика*. Скопје: Издавање Епоха, 2001.
- Уредувачка Книга. "Настава По Модерната Историја на Југоисточна Европа Алтернативни наставни материјали - Османлиската Империја. Скопје: Фондација институт отворено општество Македонија, 2005.
- Хидрова, Љубин. *Средновековна археологија и османлиски период*. Скопје: Издавачките на Аркелоски Музеј на Република Северна Македонија, 2018.
- Чепреганов, Тодор. "Искоритесноста на Западните и Балканските Историски Извори во Македонската Историографија и Електронските Извори." *Меѓународна*

Научна Конференција 70 Години Институт за Национална Историја. Скопје. 13-14 Декемвр 2016.

Чепреганов, Тодор. Историјата на Македонскиот Народ. Скопје: Институт за Национална Историја, 2008.

Џихат, Алиу. “Чарши џамијата во Прилеп чека да се реши нејзината судбина.” *Вести А.А (Македонија)*. 19.03.2017.

Щерионов, Щелијан. *Историческа демографија на Бугарија, Издателство на БАН. Софија: Проф. М. Дринов, 2019.*

ETİK: Bu makale, yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ETHIC: This article has been prepared in accordance with research and publication ethics, according to the author's statement at the application stage.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Yazarın başvuru aşamasındaki beyanına göre; çalışmanın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.

CONFLICT OF INTEREST AND FINANCIAL CONTRIBUTION DECLARATION: According to the author's statement at the application stage; There is no financial contribution or other conflict of interest possibility (potential) and relationship area that should be known about the objectivity of the study.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-commercial 4.0 International License.

